

Madai Nóra¹: Recenzió Gatter László Az igazságszolgáltatás reformja 1987-1997. Rendszerváltozás a bíróságok igazgatásában című könyvéről²

Debreceni Jogi Műhely, 2010. évi (VII. évfolyam) 3. szám (2010. október) 79-80.

1997-ben gyökeres változás történt a magyar igazságszolgáltatás igazgatása területén, ugyanis az addig az igazságügy miniszter által végzett irányítást felváltotta az Országos Igazságszolgáltatási Tanács, mely mint független testület látja el az igazságszolgáltatás igazgatását, irányítását. Az 1997-es reformhoz vezető út hosszú és rögös, melynek állomásait részletesen emeli ki és elemezi a szerző, köszönhető ez annak, hogy ítélező bíróként része az igazságszolgáltatásnak már 1982 óta. Jelenleg a Fővárosi Bíróság elnöke és az OIT tagja. Így az igazságügy alakulásának aktív szemlélőjeként véleményem szerint objektív és hű képet ad könyvében az igazságszolgáltatás alakulásáról.

17 nagyobb fejezetre tagolható a könyv, melyek térképként szolgálnak a vizsgálni kívánt 10 év eseményeihez, mind történelmi mind jogi szempontból. Tekintettel a könyv címére, valamint arra, hogy a szerző jogász, igyekeznék a recenzióban inkább a jogi, valamint igazgatási szempontból releváns tényeket kiemelni, nem megfeledkezve arról, hogy a történelem folyása egyfajta háttérrel, alakító tényezőt jelent a jog tekintetében, így annak ismerete nem elhanyagolható.

A „Társadalmi, politikai változások” című fejezetben a szerző rávilágít arra, hogy a rendszerváltozás során Magyarország gazdasága, társadalma és jogrendszere egyaránt változáson ment keresztül, ez az igazságszolgáltatás szempontjából – a hatalmi ágak elválasztásával – a függetlenség megvalósulását jelentette. 1980-as évek végétől ugyanolyan kardinális kérdés a bírák politikai függetlensége, párttagsága, mint az egész igazságszolgáltatás politikai befolyástól mentes működése.

A „Kamara vagy egyesület és az Ideiglenes Bírói Tanács megalakulása, működése” című fejezetekben a szerző a bírák önállósodási és függetlenedési folyamatát ismerteti, melynek eredménye, hogy az akkori igazságügy miniszter, jelentős önkorlátozást hajtott végre az igazgatási jogosítványai tekintetében, melynek köszönhetően 1989. május 12-én megalakult az Ideiglenes Bírói Tanács. Feladata, hogy a bíróságokra vonatkozó új alkotmányos törvény hatályba lépéséig a bírói kar egészének érdekeit képviselje.

Az igazságszolgáltatás igazgatásában bekövetkező változások háttérét az „Alkotmányozás” című fejezet ismerteti. Lényeges állomása a reformhoz vezető útnak az 1989-es törvénykezési hullám, melynek eredménye a politikai rendszerváltozás intézményi-jogszabályi keretrendszerének kialakulása. A gyülekezési és egyesülési törvény jelentette a többpártrendszer felé vezető utat. A politikai pártokról, az Alkotmánybíróságról szóló törvény és az Alkotmány módosítása szüntette meg a bírák párttagságának lehetőségét. Megszűnt az Elnöki Tanács, létrejött a Köztársasági Elnök tisztsége, mely az igazságszolgáltatás vonatkozásában jogosítványokkal rendelkezik (bírák kinevezése, Legfelsőbb Bíróság Elnökének jelölése). Az igazságügy miniszternek megszűntek a bíróságok szakmai tevékenységével összefüggő jogosítványai, helyette csak igazgatási hatáskörrel rendelkezik.

Az első valóban norma formában jelentkező változás a Bsz. módosítása 1991-ben, melyről a „Szervezeti törvény 1991. évi módosításának előkészítése” és „A szervezeti törvény 1991. évi módosításának parlamenti vitája és elfogadása. A törvényi rendelkezések” című fejezetek részletesen szólnak. A szerző ismerteti a módosítással kapcsolatos véleményeket, vagyis a

megyei bírósági elnökök, ítélező bírák, igazságügy minisztérium illetékes osztály vezetői és alkalmazottai meglátásait, javaslatait az igazságszolgáltatás igazgatásával kapcsolatban. Lényeges kiemelni, hogy a törvényjavaslatot megelőző egyeztetések, viták során megnyilvánuló személyek, „pártállástól” függetlenül lényeges kérdésnek tekintették az ítélezési és igazgatási feladatok elválasztását, valamint a bíróság függetlenségének erősítését.

A szerző elemzi az újonnan létrejött Alkotmánybíróság döntéseinek szerepét, befolyását az igazságszolgáltatásra vonatkozó jogalkotás tekintetében. Az 1991-es törvény az első jelentős lépés volt a reformfolyamatban, ezt követően az AB állásfoglalásaival a törvénykezésben megjelenő anomáliákat igyekezett kiküszöbölni többek között a társadalmi bíróságokról (40/1991), az igazságügy miniszter igazgatási jogosítványairól (53/1991), bírák, bírósági vezetők kinevezéséről (38/1991) szóló döntéseivel.

„A bírósági szervezeti reform folytatása” című fejezetben a szerző azt hangsúlyozza, hogy az igazságszolgáltatás szervezetében további változtatásokra van szükség, mellyel kapcsolatban szintén több állásfoglalás született mind szakmai, mind politikai körökben. Ezen elképzelések 6 pontban megegyeztek, melyek a következők voltak: „ esetleg az új Alkotmány létrehozásával – párhuzamosan kell az igazságügyi reformjavaslatokat is elkészíteni; erősíteni kell a bírói függetlenséget; önálló jogállási, javadalmazási és előmeneteli törvényt kell alkotni; a hatalommegosztás elvének megfelelően meg kell teremteni a bírói hatalom elkülönítését a végrehajtó hatalomtól; létre kell hozni az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsot; a Legfelsőbb Bíróságot integrálni kell a bírói szervezetbe; és a szervezeti változásoknak együtt kell járni az eljárási jogok reformjával és a négyfokú szervezet létrehozásával.”³ Ezen javaslatok kiemelését jelen esetben azért tartom fontosnak, mert az előkészítő anyagaként szolgált az 1996-ban beindult reformfolyamatnak, melyet „A szervezeti törvény 1997.évi módosítása, vitája és elfogadása” című fejezet taglal.

A szervezeti törvény elfogadását megelőző egyeztetéseket a szerző kellően részletezi. Néhány sarkalatos pontját kiemelném a vitának, tekintettel arra, hogy a szerző is utalást tesz azok aktualitására. Ezek a következők: az OIT léte, ugyanaz a személy áll az OIT és a LB élén valamint a megyei elnökök jelenléte az OIT-ban. Ezen problémakörök megoldására nem vállalkozik a szerző, ez érthető is, hiszen már az Előszóban leszögezi, hogy nem célja a kritikai állásfoglalás, inkább egy áttekintő, mint értékelő tanulmány elkészítésére vállalkozik.

Az „Interjúk” elnevezésű fejezet nyújtotta számomra a legnagyobb élményt, itt ugyanis a szerző olyan személyekkel beszélget, akik személyesen közreműködtek már az 1980-as évek végétől az igazságszolgáltatás alakításában, a reformkonceptiók kidolgozásában (Kulcsár Kálmán, Vastagh Pál, Balsai István... stb.). Válaszaikból világosan kitűnik, hogy céljuk egyaránt egy politikamentes, demokratikus jogállamhoz méltó, független igazságszolgáltatási rendszer kialakítása volt.

Összegzésként említeném meg, hogy Gatter László könyve nélkülözhetetlen része a jogirodalomnak. Részletes, átfogó lépést ad arról, hogy a rendszerváltozástól kiindulva milyen út vezetett egészen 1997-ig, amikor megvalósult Magyarországon az igazságszolgáltatás reformja, mely az OIT felállításával egy Európában egyedi igazgatási formát valósított meg.

---

¹ A Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Doktori iskolájának I. éves levelezős hallgatója

² KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Bp. 2004

³ i.m.: 148.o